Københavns Universitet
Eksamen ved Det naturvidenskabelige Fakultet sommeren 1987

MATEMATIK 2 AL

Opgaver til besvarelse i 4 timer.
Alle sædvanlige hjælpemidler må medbringes.
Til fuld besvarelse af opgavesættet kræves 3 af nedenstående 4 opgaver korrekt besvaret.

Opgave 1

Et element λ i en ring Λ siges som bekendt at være nilpotent, hvis der findes et naturligt tal n, så at $\lambda^n = 0$. Ringen Λ siges at være *uden nilpotente elementer*, hvis nul-elementet 0 er det eneste nilpotente element i Λ.

(1) Vis, at ringen Λ er uden nilpotente elementer, hvis og kun hvis der for alle elementer λ i Λ gælder
$$\lambda^2 = 0 \implies \lambda = 0.$$

(2) Lad R være en faktoriel ring, og lad $f \notin \{0\} \cup R^*$ være et element i R. Lad $f = up_1^{n_1} \cdots p_r^{n_r}$ være primopløsningen af f, hvor altså u er en enhed, $p_1, \dots, p_r$ er forskellige primelementer i R og $n_1, \dots, n_r$ er naturlige tal. Vis, at kvotientringen $R/(f)$ er uden nilpotente elementer, hvis og kun hvis $n_1 = \cdots = n_r = 1$.

(3) Lad $f \in \mathbf{C}[X]$ være et polynomium med komplekse koefficienter af grad ≥ 1. Vis, at kvotientringen $\mathbf{C}[X]/(f)$ er uden nilpotente elementer, hvis og kun hvis f ikke har multiple rødder.

(4) Angiv i ringen $\mathbf{F}_2[X]/(X^4 + X^2 + 1)$ et nilpotent element forskelligt fra nulelementet.

Opgave 2

Lad G være en gruppe, der virker på en mængde X. En relation R i X siges at *harmonere med virkningen*, hvis der for alle $x, x' \in X$ og alle $g \in G$ gælder: $x\,R\,x' \implies g.x\,R\,g.x'$. Lad Y være endnu en mængde, hvorpå G virker. En afbildning $\psi\colon X \to Y$ siges da at være en *G-afbildning*, hvis der for alle $x \in X$ og $g \in G$ gælder: $\psi(g.x) = g.\psi(x)$.

(1) Lad $\psi\colon X \to Y$ være en G-afbildning. Vis, at den til ψ hørende ækvivalensrelation harmonerer med virkningen af G på X.

(2) Lad Z være en mængde og lad $\varphi\colon X \to Z$ være en surjektiv afbildning. Vis, at hvis den til φ hørende ækvivalensrelation harmonerer med virkningen af G på X, så findes der en entydigt bestemt virkning af G på Z så at φ er en G-afbildning.

I det følgende betegner K et legeme. Gruppen $G := GL_2(K)$ virker da på naturlig måde på delmængden $X := \{\binom{x_1}{x_2} \mid \binom{x_1}{x_2} \neq \binom{0}{0}\}$ af K^2. Lad $\overline{K} := K \cup \{\infty\}$ betegne foreningsmængden, hvor ∞ er et nyt symbol. For $\binom{x_1}{x_2} \in X$ sættes
$$x_1/x_2 := \begin{cases} x_1 x_2^{-1} & \text{hvis} \quad x_2 \neq 0 \\ \infty & \text{hvis} \quad x_2 = 0. \end{cases}$$

Opgave 2 fortsættes på side 2

(3) Vis, at den ved $\binom{x_1}{x_2} \mapsto x_1/x_2$ definerede afbildning $\varphi\colon X \to \overline{K}$ er surjektiv, og at den til afbildningen hørende ækvivalensrelation $\sim$ er bestemt ved

$$x \sim x' \iff \exists \lambda \in K^* : x' = \lambda x\,.$$

(4) Vis, at der findes en entydigt bestemt virkning af $GL_2(K)$ på $\overline{K}$, så at den i (3) nævnte afbildning er en $GL_2(K)$-afbildning, og beskriv denne virkning.

Opgave 3

Lad M være en modul over et hovedidealområde R og lad α, β være elementer i $R \setminus (0)$. Lad $\Gamma_\alpha(M) \subseteq M$ være undermodulen givet ved

$$\Gamma_\alpha(M) := \{x \in M \mid \exists n \in \mathbf{N} : \alpha^n x = 0\}.$$

At $\Gamma_\alpha(M)$ er en undermodul af M er let at indse (og ønskes ikke yderligere uddybet).

(1) Vis, at

$$\Gamma_\alpha\big(M/\Gamma_\alpha(M)\big) = \{0\}.$$

(2) Vis, at hvis $\Gamma_\alpha\big(R/(\beta)\big) = \{0\}$, så er α og β primiske.

I det følgende antages yderligere, at M er en endeligt frembragt torsionsmodul og at $\delta \in R$ er en frembringer for annullatoren for M, altså at $Ann(M) = (\delta)$.

(3) Vis, at hvis $\Gamma_\alpha(M) = \{0\}$, så er α og δ primiske.
(4) Vis, at hvis α og δ er primiske, så er $\Gamma_\alpha(M) = \{0\}$.

Opgave 4

Lad F være $\mathbf{Z}$-modulen $F := \mathbf{Z}^2$ og betragt i F følgende 3 undermoduler:

$$K := \mathbf{Z}\begin{pmatrix}4\\5\end{pmatrix} + \mathbf{Z}\begin{pmatrix}4\\8\end{pmatrix} \qquad L := \mathbf{Z}\begin{pmatrix}4\\5\end{pmatrix} + \mathbf{Z}\begin{pmatrix}0\\1\end{pmatrix} \qquad M := \mathbf{Z}\begin{pmatrix}4\\5\end{pmatrix} + \mathbf{Z}\begin{pmatrix}2\\4\end{pmatrix}.$$

Lad N betegne kvotienten $N := F/K$.

(1) Vis, at kvotientmodulen F/L er cyklisk ved at angive en frembringer og bestem et naturligt tal a, så at $F/L \simeq \mathbf{Z}/(a)$.
(2) Vis, at undermodulerne L og M indeholder K, og at kvotienterne L/K og M/K er cykliske. Bestem et naturligt tal b, så at $L/K \simeq \mathbf{Z}/(b)$.
(3) Vis, at N er en endelig gruppe, og bestem dens orden.
(4) Forfin kæden

$$\{0\} \subset M/K \subset N$$

til en Jordan-Hölder kæde i N.